

Opgave 3 Groei op de klippen

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Door de koersdaling van de lira ten opzichte van de euro stegen de aflossingen en renteverplichtingen van de bedrijven uitgedrukt in lira. Dit betekende hogere (krediet)kosten, waardoor de winstgevendheid van de Turkse bedrijven zou kunnen afnemen (gegeven een omzet in lira's).

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De Turkse overheid heeft zich garant gesteld voor de aflossing van veel leningen (in euro's). Door de koersdaling van de lira ten opzichte van de euro zullen veel bedrijven mogelijk niet meer kunnen voldoen aan de aflossingsverplichtingen (in euro's) en zal de Turkse overheid de aflossingsverplichtingen moeten overnemen 1
- Dit zal leiden tot (extra) uitgaven. Hierdoor zal de Turkse overheid op termijn de belastingen moeten verhogen om het tekort niet te laten oplopen / om een begrotingsevenwicht te behouden 1

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg van de handelspartners is:

- Als de Turkse economie in een recessie terechtkomt, zal Turkije minder importeren waardoor de handelspartners minder exporteren. Hierdoor komen de bestedingen / komt de productie en daarmee (de groei van) het bbp van deze landen onder druk te staan 1
- Voorbeelden van een juiste uitleg van het bankwezen zijn (één van de volgende): 1
  - De Europese banken hebben krediet uitstaan bij Turkse bedrijven. Als door de Turkse recessie / lage koers van de lira bedrijven niet meer kunnen voldoen aan renteverplichtingen, zullen er minder mogelijkheden zijn om krediet te verlenen aan Europese particulieren. Dit heeft een negatief effect op (de groei van) het bbp van Europese landen.
  - De Europese banken hebben krediet uitstaan bij Turkse bedrijven. Als door de Turkse recessie / lage koers van de lira bedrijven niet meer kunnen voldoen aan renteverplichtingen zullen Europese banken hun winst zien afnemen. Hierdoor kan de aandelenkoers van deze banken dalen wat een negatief effect heeft op het vermogen van (particuliere) beleggers. Dit heeft een negatief effect op (de groei van) het bbp van Europese landen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Bij een begin van € 1 = L 1 geldt dat er nu $1/0,6 = 1,67$ lira betaald moeten worden voor dezelfde euro (€ 1 = L 1,67).
De prijsstijging van de import in lira's is 66,67% 1
- De verandering van het importvolume is dan $66,67 \times -0,75 = -50\%$ 1
- indexcijfer exportwaarde (in eigen valuta): $100 \times 1,36 = 136$
indexcijfer importwaarde (in eigen valuta): $100 \times 0,5 \times 1,667 = 83,35$
De exportwaarde is gestegen en de importwaarde is gedaald, waardoor het saldo lopende rekening is verbeterd 1

15 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste conclusie is:

- Een hogere rente zal tot meer aanbod van internationaal kapitaal leiden, waardoor er meer vraag is naar lira's en de koers van de lira (in euro's) zal stijgen 1

Een voorbeeld van een juiste conclusie bij verergeren van een recessie is:

- Door de koersstijging van de lira worden Turkse exportproducten (in vreemde valuta) duurder. Hierdoor kan de Turkse export afnemen, wat een negatief effect heeft op de groei van het bbp en een mogelijke recessie wordt verergerd 1
- Voorbeelden van een juiste conclusie bij afzwakking van een recessie zijn (één van de volgende): 1
  - Door de koersstijging van de Turkse lira zullen Turkse bedrijven met schulden in euro's minder kredietkosten (in lira's) hebben waardoor de winstgevendheid verbetert / op peil blijft en de investeringen op peil blijven. Dit heeft een positief effect op de groei van het bbp waardoor een mogelijke recessie kan worden afgezwakt.
  - Door de koersstijging van de Turkse lira wordt import (van grond- en hulpstoffen) goedkoper, waardoor de inflatie wordt beperkt. De internationale concurrentiepositie kan verbeteren waardoor de export van Turkije kan stijgen / de import door Turkije kan afnemen. Dit heeft een positief effect op de groei van het bbp waardoor een mogelijke recessie kan worden afgezwakt.
  - Door de koersstijging van de Turkse lira wordt import (van grond- en hulpstoffen) goedkoper, waardoor de inflatie wordt beperkt. De koopkracht van Turkse consumenten blijft op peil waardoor de consumptie op peil blijft. Dit heeft een positief effect op de groei van het bbp waardoor een mogelijke recessie kan worden afgezwakt.

Opmerking

Als het effect op het bbp niet is benoemd in het tweede en derde deelantwoord, wordt maximaal 1 scorepunt toegekend.